

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, професора Зарубей Вікторії Володимирівни
на дисертацію ПЕЛІВАНА ІВАНА СЕРГІЙОВИЧА
«Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних
кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Протидія корупції належить до пріоритетних напрямів функціонування системи кримінальної юстиції України, а належне досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень безпосередньо пов'язане із забезпеченням законності, ефективності кримінального провадження та гарантуванням прав його учасників.

Обрана І. С. Пеліваном тема є актуальною з огляду на латентний характер корупційних діянь, складність механізмів їх учинення, використання службових повноважень, особливості формування доказової інформації та необхідність належного розмежування компетенції органів досудового розслідування, прокуратури й суду.

Додаткової актуальності дослідженню надають проблеми правової визначеності підслідності, здійснення прокурорського процесуального керівництва, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування. Автор обґрунтовано пов'язує ці питання із забезпеченням допустимості доказів, дотриманням розумних строків і реалізацією права на захист.

Актуальність роботи підтверджується також статистичними матеріалами, практикою Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду та інших органів, а також необхідністю подальшого узгодження національного кримінального процесуального законодавства з міжнародними та європейськими стандартами.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень.

Достовірність результатів дисертації забезпечується належною теоретичною, нормативною та емпіричною базою. Автор використав положення Конституції України, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, антикорупційного законодавства, міжнародно-правових актів, практику Європейського суду з прав людини, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, а також результати аналізу правозастосовної практики.

Особливо позитивно слід відзначити емпіричне підґрунтя роботи: за наведеними у дисертації відомостями, досліджено матеріали 180 кримінальних проваджень за 2012–2026 роки, використано результати опитування 67 слідчих (дознавачів) і детективів, 63 прокурорів та 54 адвокатів, а також аналітичні та статистичні матеріали компетентних органів. Історико-правовий, формально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, статистичний і соціологічний методи відповідають меті й завданням дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні процесуального порядку досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та формулюванні взаємопов'язаних теоретичних положень і пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Серед положень, які автор визначає як нові, на увагу заслуговують:

- концептуальний підхід до процесуального забезпечення такого розслідування;
- пропозиція щодо запровадження протоколу «Актуальних даних особи» та уточнення механізмів повідомлення про підозру і завершення досудового розслідування;
- критерії оцінювання допустимості доказів;
- пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства.

У межах удосконалення наукових положень автором конкретизовано питання прокурорського процесуального керівництва, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, статусу викривача та оцінювання законності одержання доказів.

Загальна характеристика структури та змісту. Дисертація містить анотації українською та англійською мовами, перелік умовних позначень, вступ, три розділи з десятима підрозділами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (275 найменувань на 29 сторінках) і чотири додатки на 26 сторінках. За даними вступу, загальний обсяг роботи становить 278 сторінок, з яких основний текст – 221 сторінка.

У першому розділі «Теоретичні основи досудового розслідування корупційних правопорушень у сфері службової діяльності» визначено ключові поняття, нормативні засади та коло учасників відповідних кримінальних проваджень. Це створює теоретико-правове підґрунтя подальшого аналізу.

Другий розділ «Процесуальний порядок проведення досудового розслідування корупційних правопорушень у сфері службової діяльності» має безпосередньо прикладний характер і присвячений дослідженню процесуальних засобів, які використовуються стороною обвинувачення під час досудового розслідування. Отже, другий розділ логічно продовжує теоретичні положення першого розділу та переводить дослідження у площину практичної реалізації кримінальної процесуальної діяльності. Його зміст охоплює найбільш важливі процесуальні засоби, що застосовуються на стадії досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Третій розділ «Процесуальні особливості повідомлення про підозру, завершення досудового розслідування та міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» присвячений завершальним та особливо значущим етапам досудового розслідування, а також питанням міжнародної взаємодії.

Загалом третій розділ завершує логічну конструкцію дисертаційного дослідження, оскільки після визначення теоретичних засад та аналізу процесуальних засобів досудового розслідування автор переходить до питань повідомлення про підозру, завершення розслідування та міжнародного співробітництва.

Позитивної оцінки заслуговує те, що зміст трьох розділів взаємопов'язаний між собою. У першому розділі сформовано теоретико-правові засади дослідження, у другому розглянуто порядок реалізації основних процесуальних засобів під час досудового розслідування, а у третьому досліджено процесуальні рішення та процедури, що мають визначальне значення для завершення досудового провадження, а також міжнародний аспект розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Структура дисертації загалом відповідає меті та завданням дослідження. Послідовність викладення матеріалу дає змогу простежити його логіку – від визначення понятійного апарату й правових засад до аналізу процесуальних механізмів розслідування, повідомлення про підозру, завершення провадження та міжнародного співробітництва.

Апробація та публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію та знайшли відображення у наукових публікаціях. За темою дисертації автором опубліковано 7 наукових праць, з яких 3 наукові статті містять основні наукові результати дисертаційного дослідження, а 4 публікації є матеріалами науково-практичних конференцій, у яких додатково відображено окремі положення проведеного дослідження. Зазначені публікації відображають основні результати дослідження та їх апробацію в науковому середовищі.

Теоретичне і практичне значення результатів. Теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у комплексному опрацюванні теоретико-правових та кримінальних процесуальних проблем досудового

розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності.

Сформульовані І.С. Пеліваном положення розвивають наукові підходи до розуміння поняття та правової природи корупційних кримінальних правопорушень, особливостей процесуального статусу учасників кримінального провадження, здійснення прокурором процесуального керівництва, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, повідомлення про підозру, завершення досудового розслідування та міжнародного співробітництва.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у законотворчій, правозастосовній, науково-дослідній та освітній діяльності.

Сформульовані автором пропозиції та рекомендації можуть бути враховані під час удосконалення положень кримінального процесуального законодавства України, що регулюють порядок здійснення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, проведення процесуальних дій, повідомлення про підозру, завершення досудового розслідування та міжнародного співробітництва.

Окреме практичне значення мають положення дисертації, спрямовані на вдосконалення діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та інших суб'єктів кримінального провадження. Запропоновані підходи можуть бути використані для підвищення ефективності процесуального керівництва, належної організації розслідування, правильного застосування процесуальних засобів отримання та фіксації доказової інформації, а також забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Впровадження результатів дослідження засвідчено актом Офісу Генерального прокурора від 3 березня 2025 року щодо використання в підвищенні кваліфікації прокурорів, а також актами Національної академії внутрішніх справ від

2 липня 2026 року № 200-ОП щодо використання в освітньому процесі та
201-НД щодо використання у науковій діяльності.

№

Важливим є й те, що результати дослідження мають потенціал для практичного використання у процесі формування єдиних підходів до розслідування корупційних кримінальних правопорушень, особливо з питань визначення підслідності, здійснення процесуального керівництва, проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, оцінки доказів та прийняття процесуальних рішень на завершальному етапі досудового розслідування.

Отже, теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження полягає у поєднанні наукового опрацювання актуальних проблем кримінального процесу з розробленням положень і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінальної процесуальної діяльності у сфері протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаю за доцільне висловити такі зауваження та дискусійні міркування.

Зауваження та дискусійні положення.

1. Запропонована автором процесуальна конструкція протоколу «Актуальних даних особи» є цікавою та практично орієнтованою, однак потребує додаткової конкретизації її процесуальної природи. Зокрема, доцільно уточнити, чи має такий протокол бути самостійним процесуальним документом, яким процесуальним рішенням забезпечуватиметься обов'язок особи повідомляти про зміну відповідних відомостей, а також якими будуть процесуальні наслідки невиконання такого обов'язку. Додаткового обґрунтування потребує співвідношення запропонованої конструкції з чинними правилами виклику та вручення процесуальних документів.

2. Викликає наукову дискусію запропонований автором підхід до оцінювання допустимості доказів, відповідно до якого формальне недотримання окремої процесуальної вимоги саме по собі не повинно автоматично зумовлювати

недопустимість доказу, якщо воно не призвело до істотного порушення прав і свобод особи та не поставило під сумнів достовірність відомостей.

Водночас доцільно чіткіше розмежувати випадки істотного порушення вимог КПК України, наслідки яких прямо визначені законом, і порушення, правові наслідки яких можуть оцінюватися судом з урахуванням конкретних обставин. Більш детальне розкриття цього співвідношення посилило б аргументацію запропонованого алгоритму.

3. Запропоноване розширення процесуальних гарантій викривача та одночасне посилення відповідальності за завідомо неправдиві повідомлення про корупційні кримінальні правопорушення є важливим напрямом дослідження. Разом із тим бажано було б детальніше визначити критерії розмежування добросовісної помилки, непідтвердженого повідомлення та саме завідомо неправдивого повідомлення. Така конкретизація має значення для недопущення ситуації, коли механізми протидії зловживанням можуть фактично стримувати осіб від добросовісного повідомлення про можливі корупційні правопорушення.

Висловлені зауваження стосуються окремих положень роботи, мають дискусійний характер і не змінюють її загальної позитивної оцінки.

Загальний висновок. Дисертація Пелівана Івана Сергійовича «Процесуальний порядок досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому одержано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має теоретичне та практичне значення для науки кримінального процесу.

За актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю результатів, їх теоретичним і практичним значенням, а також рівнем апробації дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, і Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40. Її автор Пеліван Іван Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**Професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор**

Вікторія ЗАРУБЕЙ